

hospodaření by se měl podíl jedle postupně zvyšovat. Většinu plochy genové základny totiž stále tvoří zde nepůvodní a druhově značně ochuzené smrkové monokultury. Zároveň by mělo přibývat i dalších dřevin přirozené druhové skladby (především buku, dubu zimního, javoru, habru, lípy, jasanu, jilmu, třešně ptačí). I zde lze využívat přirozenou obnovu vyzvedáváním semenáčků z míst, kde je jich dostatek, a tak by tam většina stejně konkurenční boj neustála.

Citlivý přístup lesníků, který využívá podrostního a výběrového hospodaření s přirozenou obnovou,

je k přírodě mnohem šetrnější než holoseče. Nikdy se nevykáčí celý les, ale těží se ve více fázích a tak vždy zůstává část stromů, které chrání novou generaci lesa a navíc poskytují semeno. Tyto způsoby však vyžadují jistou zkušenost a individuální přístup ke každé lokalitě. Nelze jen jednoduše „plánovat od stolu“.

Genová základna by se proto měla stát také ukázkou skloubení citlivého přístupu k lesu a těžby dříví.

Lesnictví může a v současné době dokonce musí splnit oba cíle, které před ním stojí - nabídnout společnosti obnovitelnou surovinu a zároveň tím zlepšovat stav lesa. Naopak v lesních přírodních rezervacích by měl být les ponechán co nejvíce samovolnému vývoji.

Člověk - součást lesa?

Největším nepřítelem jedle je nyní na Kopečku v přemnožená srnčí zvěř. Proto je prvořadým úkolem zdejších lesníků a myslivců počty této zvěře snížit. Toho nelze dosáhnout jinak než intenzivním lovem. Do doby, než bude dosaženo rovnováhy mezi stavem lesa a stavy zvěře, nezbyvá, než aby lesníci, dobrovolníci Hnutí DUHA nebo ČSOP mladé stromky ochraňovali - např. koudelí, repelentními nátěry nebo oplocenkami. Přirozené regulátory spárkaté zvěře - velké šelmy (rys, vlk) tu člověk bohužel vyhubil.

Tříletý semenáček - v tomto období jedle nasazuje první postranní větévku.

Dobrovolníci Hnutí DUHA obalují na zimu vrcholky mladých jedliček koudelí. Ta stromky v zimě chrání proti okusu srnčí zvěří, na jaře nebrání dalšímu růstu, přirozeně se rozpadá.

(Listopad 2002, květen 2003.)

Tento leták nechť slouží jako inspirace pro další lesní závody a občanská sdružení, zabývající se ochranou lesa. A samozřejmě pro všechny zájemce o přírodu, kteří se chtějí seznámit s přírodě blízkým lesním hospodařením.

Více na www.hnutiduha.cz/olomouc

Vydalo Hnutí DUHA Olomouc, 2003

Text: Miroslav Kutal, fotografie: autor, není-li uvedeno jinak
Grafická úprava, mapa: Jiří Komár Jurečka

Hnutí DUHA Olomouc je jednou z 15-ti poboček Hnutí DUHA, která patří mezi přední české ekologické organizace. Zasaduje se za účinná a přitom realistická opatření, jež omezí znečištění a produkci odpadů, umožní chránit bohatství druhů rostlin a živočichů i přírodních biotopů, zachovat krajinný ráz, snížit kontaminaci potravin, vody i ovzduší toxickými látkami a předejít riziku změn klimatu. Metody jeho práce sahají od jednání s úřady a politiky, přes legislativní návrhy, informování a zapojování veřejnosti, působení na spotřebitele i průmysl, výzkum či právní kroky až po spolupráci s obcemi. Působí na celostátní, místní i mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací s 67 členy v 66 zemích.

Hnutí DUHA nemůže ve své práci pokračovat bez aktivní pomoci a finančních darů lidí, kteří tuto činnost podporují. Možností spolupráce a podpory je mnoho, informace vám rádi poskytneme.

Hnutí DUHA
místní skupina Olomouc

Hnutí DUHA Olomouc
Dolní náměstí 38, 77200 Olomouc
Tel./fax: 585 228 584
e-mail: olomouc@hnutiduha.cz

Projekt podpořila EU prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti a projektu „Škola občanské iniciativy“ Hnutí DUHA. Za podporu děkujeme i tiskárně TISKYVA z Kostece na Hané

VYTIŠTĚNO NA RECYKLOVANÉM PAPIŘE

Jedle bělokorá v genové základně Svatý Kopeček

- ukázka efektivního přírodě blízkého hospodaření

Vrcholek (terminál) asi desetileté jedle bělokoré (*Abies alba*) v jádru genové základny Svatý Kopeček, září 2003.

Hnutí DUHA
místní skupina Olomouc

Něco o jedli

Jedle bělokora (*Abies alba*), naše původní lesní dřevina, je rozšířena od cca 300 m n. m. až po smrkový vegetační stupeň na horách (cca 1100 m), avšak horní hranice lesa nikdy nedosahuje. Těžiště jejího výskytu je v jedlobukovém vegetačním stupni.

Jedle roustoucí
v lese začínají
plodit
v 60 - 70
letech.

- je jednou z našich nejpomaleji rostoucích dřevin, dokáže například růst až 100 let v silném zástínu - čeká, dokud jí okolní stromy neuvolní místo
- v dobrých podmínkách (na horských svazích s dostatečným srážkovým přísunem) se dožívá značného věku (400 až 500 let) a může dorůst do výšky až 60 m s průměrem kmene 2 m
- její kořeny sahají hluboko do půdy, a proto je odolnější proti vyvrácení větrem než smrk. Má značné nároky na půdní vlhkost po celou vegetační sezónu a dostatek živin v půdě

- přirozeně netvoří monokulturní jedliny - taková společenstva jsou umělá. Nejčastěji roste ve směsi s bukem a smrkem
- je náš jediný jehličnatý strom se svisle stojícími šiškami, ty se v době zralosti - koncem září - na stromě rozpadají
- dřívě tvořila kolem 18 % skladby přirozených lesů. V dnešních lesích České republiky je však zastoupena pouze 1%, většinou byla nahrazena smrkem

Proč je zastoupení jedle tak nízké?

Na tuto otázku nedokážou jednoznačně odpovědět ani odborníci. Nejspíše se jednalo o souhrn dílčích faktorů:

- **imise** - jedle je na znečištění velmi citlivá
- **nehodný holosečný způsob hospodaření** - jedle je stínomilná dřevina, jíž vyhovuje spíše postupné zapojování do podrostu, a na přímém slunci trpí korní spálou
- **intenzivní poškozování mladých jedlí spárkatou zvěří** (jelen, daněk, muflon, srnčí)
- oslabené stromy často podlehly dalším škůdcům nebo chorobám, např. napadení mšicí korovnicí kavkazskou (*Dreyfusia nordmanniana*)

Jak jedli odlišíme od smrku?

- **zdálky**: zelenavě našedlá barva koruny, silueta má jiný tvar - růst postranních větví vzrostlých stromů často ustává a tvoří tzv. čapí hnízdo
- **zblízka**: tmavě zelené, ploché jehlice se dvěma bílými proužky průduchů, na větvičce upořádané jen ve dvou řadách. Po opa- du jehličí je větvička hladká

Jedle na Kopečku

V blízkosti Olomouce, v lesích u Sv. Kopečka, v nadmořské výšce kolem 280 až 420 m n. m. (tj. ve třetím, dubobukovém vegetačním stupni) se v 90. letech minulého století jedle začala opět dařit. Říkáme, že její populace regenerovala, a to nejen u Olomouce. Jedle je zde nepochybně původní dřevinou, o čemž svědčí i masivní přirozená obnova - stav, kdy mladé jedličky vyrůstají samy bez nutnosti umělé výsadby. Vitalita jedle a její výborná samozmlazovací schopnost na této lokalitě nás opravňuje k domněnce, že se jedná o zvláštní ekotyp jedle tohoto přechodového pásma bukových doubrav a smíšených bučin s dubem.

Pěstujeme přirozený les

Využitím přirozené obnovy lze docílit přirozené druhové skladby podstatně levněji než umělou výsadbou. Odpadají tu značné náklady na nákup sazenic a vlastní sadbu. Současný zákon předepisuje ve výsadbě jen povinný podíl 25% melioračních a zpevňujících dřevin (tj. obecně listnáčů a jedle), ale protože je umělá obnova těchto dřevin drahá, lesníci je neradi sází. Přitom pouze čtvrtinový podíl listnatých dřevin a jedle je v lesích nižších poloh naprosto nedostatečný. Navíc stejnověké smrkové monokultury jsou na nepůvodních stanovištích velmi náchylné k vyvrácení a napadení kůrovcem, takže i z ekonomického hlediska je tento postup dlouhodobě nevhodný.

Přirozená obnova jedle
v jádru genové základny
(květen 2003)

Foto: Jiří Eibler

Právě v tom spočívá výhoda přirozené obnovy. Les, který příroda vytvoří sama, má navíc daleko větší ekologickou hodnotu než stejnověká, v řádcích vyrovnaná plantáž stromů. Les totiž nejsou jen živé stromy, ale i odumřelé dřevo, ptáci, kteří hnízdí třeba právě v dutinách, bezpočet hmyzu, jejichž larvální stadia zde nacházejí nenahraditelný životní prostor. Součástí lesa jsou dále například malí hlodavci, dutinová netopýři a pak především houby, bakterie a další mikroorganismy. Mezi všemi těmito organismy existují vzájemné vazby, z nichž dnes známe jen nepatrný zlomek.

Genová základna

1. 1. 2000 vznikla na 240 hektarech zdejších lesů, patřících pod Lesní správu Šternberk, genová základna Svätý Kopeček. Genová základna představuje les s reprezentativními, nejhodnotnějšími zbytky populací lesních dřevin s dostatečnou rozlohou, kde je daná dřevina schopna sama se přirozeně obnovovat. Svätý Kopeček je jednou z 37 genových základen pro jedli bělokoru v ČR. Její celkové zastoupení tu činí 6 %, při správném

